

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Benedictione in fine Missae, & Euangelio S. Ioan. 12.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

o *Diaconus defert librum*. Cura libri Missalis spectant magis ad Diaconum, quam ad Subdiaconum, qui eiusdem tantum curam habet in ordine ad Euangeliū initio, seu in fine Missæ legendum siue à Celebrante, siue à Diacono. Subminister enim est Euangelij ad sustinendum librum, inde fit, vt Diaconus solus libro assistat in reliquis, numquam Subdiaconus.

Defert autem cum genuflexione, quādo transit ante medium Altaris, & clausum portat; quem deinde aperit, vbi legenda est, *Communio*.

p *Subdiaconus vero vadit*, &c. Cum debita genuflexione in medio Altaris, aduertens vt cedat superiorem gradū Diacono transeunti. cetera facit, vt in Rubrica.

q *Vel super Credentia*, vt prius. Amoueri vult tum Corporale, tum Calicem de Altari *Durand. c. 54.* & magis placet, *ex tit. 7. supra numer. 9.* immo. vero etiam

magis decet; neque traditur Calix Cæremoniario, à quo neque comitatur in hoc casu Subd. ac. qui tamen vadit, & redit per breuiorem viam, vt adfit ad Orationem, post Diaconum in loco suo.

Celebrans dictis Orationibus nō claudit librum, sicut à principio non aperuit; & qui apertum inuenit, apertum relinquit: quæ fiūt per ministros ad maiorem solemniter Celebrantis dignitatem.

r *Vertit se ad populum*. Ob rationem allatam supra *num. 1.* sed ante quā se vertat Diaconus, genuflectat versus Altare; & postquam dixerit, redeat eodem modo quo Celebrans, & vna simul cum eo. neque Celebrans dicere debet submissa voce: *Ite Missa est*: quod quidam docuere.

s *Dicit vt supra, Humiliate*, &c. Eodem quidem modo, quo dicere solet, & debet. *Ite Missa est*: quia populum alloquitur; sed in cornu Epistola, & sine genuflexione.

De benedictione in fine Missæ, & Euangelio sancti Ioannis. XII.

i **D**ICTO, *Ite Missa est*, vel, *Benedicamus Domino*, vt supra, Celebrans ante medium Altaris stans iunctis manibus super eo, & capite inclinato, dicit secreto, r *Placeat tibi sancta Trinitas*, &c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positus, ipsum in medio u osculatur: tum erigens se, adhuc stans versus illud, eleuat ad calum oculos & manus, quas extendit, & iungit, caputq; Cruci inclinans dicit voce intelligibili, x *Benedicit vos omnipotens Deus*, & iunctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum à sinistro latere ad dextrum, extensa manu dextera, iunctisque digitis, & manu sinistra infra pectus posita, y semel benedicit populo, dicens, *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.* & z circulum perficiens accedit ad cornu Euangelij vbi dicto, *Dominus vobiscum.* & B. Et cum spiritu tuo, pollice dextro signans primum signo crucis Altare, seu librum in principio Euangelij, deinde frontem, os, & pectus, dicit, *Initium sancti Euangelij secundum Ioannem*, vel, *Sequentia sancti Euangelij*, vt dictum est in Rubricis generalibus, & B. *Gloria tibi Domine*, iunctis manibus legit Euangelium, In principio, vel aliud vt conuenit. Cum dicit, a *Et Verbum caro factum est*, genuflectit versus cornu Euangelij, & surgens prosequitur vt prius, quo finito, minister stans à parte Epistola respondet, *Deo gratias.*

t *Placeat tibi Sancta Trinitas*. Hanc Orationem habet *Microlog. cap. 22.* sed post datam benedictionem populo; qui

ritus à *Durando cap. 59.* tanquam adhuc vsitatus cominendatur. sed noua Oratione decet prius petere à Deo efficaciam proxima

proxima futura benedictionis; quod nos facimus.

u *Osculatur*. Habet *Microlog. cap. 22.* osculum Altaris; sed ante, *Placeat. Durandus verò cap. 59.* finito, *Placeat.* Missa enim incipit ab osculo Altaris, & finire debet cum eodem osculo.

Decies igitur in Missa Sacerdos osculatur Altare, si pacem dat astantibus; alioquin nonies. quis non videat in hoc numero mysterium?

Item iugit manus super Altare septies, ut bene numerati patet: & eleuat oculos in cœlum nonies, inclusa benedictione ad populum, de qua mox dicemus.

x *Benedicat vos omnipotens Deus; &c.* Indicat *Liturgia citata S. Petri.* hanc benedictionem. de eadem *Amalar. cap. 36.* videtur loqui, sed verè de Oratione post communionem loquitur ille, quam collocat ante versum, *Ite Missa est*, & sequenti capite vocat vltiorem vltimam benedictionem eam Orationem, quæ in Quadragesima dicitur super populum humiliatum Deo. *Microlog. autem cap. 22.* aperte de hac benedictione populi enarrat, citato sancto Hieronymo ad Rusticum Narbonen. Episcopum, qui de Romana cōsuetudine testatur, quod Sacerdos benedicat populo. vide citatos *Can. hac de re supra 1. part. tit. 13. num. 2. pag. 37.* docet *Innoc. III. libro 6. cap. 14.* per verbum oris & signum Crucis hanc fieri, tum in nomine Trinitatis. tradit *Isid. lib. 2. de Eccles. offic. capit. 17.* originem habere à Moyse *Numer. 6. sic benedices populum meum, & benedicam illos. benedicat te Dominus, &c.* vbi trina est à Trinitate periodus benedictionis. eleuatio denique manuum ad benedicendum habetur. *Ecclesiast. 50. ex Iansenio ibidem, & à Christo ascendente. Luc. vlt.*

y *Semel*. Vnicum producit signum Crucis, semelque beneditur, ad differentiam Episcopi, qui ter benedit. * quod si ante se & à tergo circumstantes habeat, puta, clerum in choro, seu Moniales, & populum ante Altare; nihilominus tamen semel tantum benedicere debet, manu conuersa ad eos qui sunt ante Altare, in-

tentione directa ad omnes. idemque fiat infra, quando Prælatus est in medio Cappella; ut tantum astantes à latere Euangelij actu benedicat.

Sacerdos igitur, qui inuitauit populum ad benedicendum Deo, ijs verbis; *Benedicamus Domino*; vel certè prouocauit astantes ad agendas Deo gratias (que verba semper dicuntur nomine populi) optat & precatur à Deo eidem populo benedici. Communis autem laicorum vsus est, ut ad hanc benedictionem manu sibi pingant crucem à fronte ad pectus; quod laudatur à *Durando libro 5. cap. 2.* & placet (quicquid alij dicant) ut initio & in fine Missæ eluceat signum Crucis, quod in omni negotio est opportunum, ex *Cyrillo Hierosolym. Cathed. 4.*

z *Circulum perficiens*. Eo namque modo breuiori via transit ad illud cornu, in quo legitur vltimū Euangelium; quod legitur iisdem ritibus, quibus primum Euangelium post Epistolam, osculo excepto in fine; tum vero etiam omnes circumstantes integre benedit hoc circulo. a *Et verbum caro factum est, genuflectit*. Tum, ut adoret Incarnationis mysterium; tum, ut exemplo Filij Dei humiliet semetipsum. vide supra *tit. 13. pag. 38.*

Si libro non vtatur Sacerdos, neque folio, in quo scriptam sit Euangelium Sæcti Ioannis, signet Altare, quod vltatum fuisse apud eos, qui hoc Euangelium in fine Missæ volebant legere, scribit *Durand. libr. 4. cap. 24.* quod si vtatur libro, aut folio, signet in eo initium Euangelij, & eo casu (præsertim, si Euangelium est aliud à communi) Minister deferat librū eum cussino ad cornu Euangelij, dum Celebrans dicit, *Placeat*, eo plane modo, quo dictum est de primo Euangelio. Dicitur in fine, *Deo gratias*, ut actione gratiarum tanquam sigillo Liturgia sit obfignata, & ad differentiam primi Euangelij, quod prædicationem Christi significat, vltimum autem Apostolorum prædicationem, ex *Ruiz in suo Caremoniali.*

Non osculatur Sacerdos Euangelium, sicuti nec ante petit benedictionem, nec aliam solemnitatem adhibet. vnde etiam

in Missa solemniter legitur. quod adnotauit Petrus Lopez de ritu Missæ, & recte. * si usus est libro, eum claudit manu dextra; ita ut pars aperta libri respiciat cornu Euangelij, non calicem. nullum au-

tem est mysterium in libro clauso; sed attenditur tantum decentior gestus claudens dextræ, tam in hoc loco, quam in superiori, ante benedictionem.

- 2 Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris: deinde accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium sancti Ioannis.

Quando nempe Altare est ad Orientem versus populum. de quo supra tit. 5. numero 3.

- 3 Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, b & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in Prouincia, Ciuitate, vel diocesi sua existente, Celebrans dicto, Placent tibi sancta Trinitas, & cet. dicit. Benedicat vos omnipotens Deus, & conuertens se ad Summum Pontificem genuflexus, ad Cardinalem vero, & Legatum, vel alium ex supradictis Prælati, capite inclinato c quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, benedicens astantes à parte, ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus prædicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo extra eorum Prouinciam, Ciuitatem, vel diocesim constitutis, eis absque alio respectu, ut cæteris, qui interfunt, more consueto benedicit.

b Et Legato, Et, pro vel; ut in hac eadē Rubrica: Archiepiscopo, & Episcopo, id est, vel Episcopo.

c Quasi licentiam. Notat Microl. capit. 21. ex Leone, & Gelasio, qui Sacerdotibus benedictionem, Episcopo præsentem

interdicunt. vult autem cap. 22. inclinari Sacerdotem cum populo versus Episcopum pro vltima benedictione. Regula ergo fit, Confessio, osculum Euangelij, & benedictio se inuicem consequuntur, respectu Prælatorum.

- 4 Si autem celebravit pro Defunctis, dicto, Placeat tibi sancta Trinitas, ut supra, & osculato Altari, accedit ad cornu Euangelij, & dicit Euangelium S. Ioannis, d prætermissa benedictione, que in Missis defunctorum non datur.

d Prætermissa benedictione. ita Durand. libro quarto cap. 51. quia solemnitatem habet benedictio.

- 5 Finito Euangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, & Legato Sedis Apostolicæ, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, conuertit se ad illum coram quo ex prædictis celebravit, & e facit reuerentiam conuenientem. Si non celebravit coram aliquo prædictorum, huiusmodi reuerentiam prætermittit.

e Facit reuerentiam, vult Durandus libro 4. cap. 59. ut exutus vestibus Sacerdotalibus adeat Episcopum, & genuflexus manum eius osculetur; sed ratione ve-

stium, quas adhuc habet, soli Pape, & non alijs, genuflectit, neque manum osculatur. Minister quoque debitam facit reuerentiam.

7 Quibus omnibus absolutis, & extinguuntur per Ministrum candele, interim Sacerdos g. accipit sinistra Calicem, dexteram ponens super bursam, ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris, & ibi in medio vertens se ad illud, h. caput inclinatur, vel si in eo est Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti genuflectit, & facta reuerentia, accipit birretum à Ministro, caput cooperit, ac precedente eodem Ministro, eodem modo, quo venerat, redit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam, i. Trium puerorum, & Canticum, Benedicite. si vero dimissurus sit paramenta apud Altare ubi celebrauit, finito Euangelio prædicto ibidem illis se exiit, & dicit, Antiphonam, Trium puerorum cum Cantico, & alijs Orationibus, vt suo loco ponuntur.

Hæc Rubrica habetur in recognito Missali, licet fuerit tantum edita in ultimo Missali Vaticano Anni M. DC. IX. quam ideo retinendam esse omnino decreuit Sac. Rituum Congreg. die 28. Augusti 1627.

f. Extinguuntur candele. Primo in cornu Euangelij, deinde in cornu Epistolæ, vt statim Minister possit Missale accipere cum birreto Sacerdotis: sed neque tamen debent extinguui ante quàm finitum fuerit totum vltimum Euangelium.

g. Accipit sinistra Calicem. Reuoluta super eum decenter anteriore parte Veli.

h. Caput inclinatur. Hoc est, apertum, sicuti, initio Missæ, in eodem loco, veneratus est Altare, & Crucem, capite discooperto. eadem enim est ratio; & decet, vt vbi deposuit, ibi etiam recipiat birretum. quod autem hic dicitur, & facta reuerentia, non aliam de nouo intellige, quàm capituli inclinationem, seu genuflexionem, de qua proxime dictum fuit. neque enim duplex fit reuerentia, quod perperam nonnullus scripsit.

i. Trium puerorum, & Canticum. Debent dici etiam post Missam Defunctorum, tum Hymnus trium puerorum, tum Psal. Laudate Dominum in Sanctis eius, cum Antiphona, & ea duplicata, quando, vt supra dictum est, Antiphona, Ne reminiscaris, duplicatur: & Hymnus quidē dicitur ex Conc. Tolet. 4. capit. 13. vbi hoc iubetur sub pœna excommunicationis ex Radulph. propof. 23. quæ tamen hodie non ligat; Psalmus autem, ex Microl. cap. 22. qui & addit versus sequentes, Confiteantur, &c. cum vnica Oratione, Deus qui tribus, &c. quam puto à Sacerdote reci-

tari post celebrationem, eadem ratione, qua eadem dicitur in Sabbatis Quatuor Temporum ante Sacerdotum consecrationem, ex Rupert. libr. 3. capit. 10. vt scilicet vincatur ab eis flamma vitiorum, & per fornacem illasi transeant Sacerdotes memores sui muneris, & suæ consecrationis, in Missali M. S. Vaticano Volum. 4743. habetur hæc eadem oratio cum altera, Actiones, Radulph. loc. cit. duas legit.

Tertiam de S. Laurentio ego legi in Miss. M. S. Vaticano Volumine 3808. & 4771. scriptis ante 360. annos. fortasse addita est, quia ille Romæ Patronus est, post SS. Apostolos Petrum & Paulum, Apostolorum suppar, ex Sancto Maximo sermone 1. de eodem S. Laurentio; vel quia tanti sacrificij inter Latinos fuit minister egregius, Sancti Sixti Archidiaconus; vel quia concordat cum prima oratione ad impetrandam gratiam contra flammam vitiorum. impressa legitur in Missali edito Venetijs 1499. & deinceps in alijs Missalibus: non tamen tunc temporis vbiq; recepta fuit; cum non legatur in Sacerdotali Rom. edito 1567.

l. Illis se exiit. Ordine retrogrado, quo se induit; nimirum prius Stolam, exuat, quam Manipulum; & quæ à principio osculatus est, nunc eadem exuendo se, osculetur in medio, Stolam, Manipulum, & Amictum.

Neque omittat in Sacristia debitam reuerentiam imagini eodem modo, quo ante Missam est dictum.

Lauer etiam manus, vt de quibusdam cum laude narrat, Durand. libr. 1. cap. 48. non quòd quicquam immundum ex ipso con-

contactu Sacramenti contraxerit, sed vt potius suam commemoret in dignitatē, qui se iudicat tantis Sacramentis celebrandis indignum, iuxta illud *Luc. 17. cū hæc omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus.*

Ablutionis autem aqua debet in locum mundum diffundi honeste, vt altitudo Sacramenti reuerentius honoretur, *Inno-*

cent. III. libr. 6. cap. 8. vbi de ablutione manuum Episcopi scribit post sumptionem Eucharistia: quo loco non possum non laudare Regulares illos, qui in factitia duo manutergia distincta habere solent; alterum ad abstergendas Sacerdotum manus ante Missam, alterum post Missam.

- 7 *In Missa solemnī Celebrans eadem voce, & modo, quo in Missis priuatis, semel tantum benedicit populo, nisi sit Episcopus: & dicto Euangelio secundum Ioannem, vel alio, vt supra in ministrante Subdiacono librum, si opus est, n̄ discedit cum ministris ordine & modo, quo venerat.*

Ad Benedictionem Celebrantis Ministri aequaliter distantes supra secundum gradum, Diaconus à dextris Subdiaconi, genuflectant versus Altare, eadem ratione, qua post Epistolam, & ante Euangelium genuflexi benedictionem receperūt ab eodem Celebrante, vt supradictum est, nisi sint Canonici: si ita ferri loci consuetudo, & manu pingant sibi Crucem à fronte ad pectus, vt solent laici: nam quamuis post Epistolam, & ante Euangelium, ad Sacerdotis benedictionem id non faciāt, impediti à libro, quem tunc manibus tenent: hoc loco tamen se signare possunt ex loci consuetudine ob rationem allatam supra *num. 1.* Ceteri quoque inferiores ministri genuflexi manent vsque ad

finem benedictionis.

In Ministrante Subdiacono librum. Quē defert eo modo, quo dictum est supra, post Epistolam. Diaconus autē stat quasi medius inter Celebrantem & Subdiaconum, aliquanto post Celebrantem, ne impediatur à lectione, ad: *Et verbum caro factum est,* vel quid simile, genuflectunt prædicti tres versus librum.

In Discedit cum Ministris, Acolythis præeuntibus cum candelabris, procedūt cooperto capite Ministri, post debitam reuerentiam Altari factam, vt initio Missæ, vnus post alium, manibus iunctis. in Sacristia vero, reuerentia facta imagini ab omnibus, & Celebranti à Ministris, deponunt omnes paramenta.

- 8 *Episcopus autem ter benedicit populo etiam in Missis priuatis, vt in Ceremoniali habetur.*

Auctor Benedictionis Episcopalis in Missa fertur esse Martialis Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolatus, *Radulph. proposit. 23.* sed dabatur tantum ante Communionem. Solus autem Papa finita Missa eam dabat, *ex eodem Radulpho ibidem.* abrogata vero est illa ante Communionem, & nunc ex *Innocent. III. libro 6. cap. 14.* datur ab omni-

bus vltimo loco: nimirum per verba, *Sit nomen Domini, &c.* *ex Durando cap. 59.* quo teste, *ibidem,* bis dabant aliqui Episcopi, benedictionem solemnem, semel ante, *Agnus Dei,* & iterum in fine Missæ: quos ille ipse monuit, ne in fine benedicerent. Ritus autem, & modus benedictionis huius Episcopalis habetur fuscè in *Cerem. Episc. lib. 1. c. 25.*

De his, quæ omittuntur in Missa pro Defunctis.

XIII.

- 1 *IN Missa pro Defunctis ante Confessionem non dicitur Psalmus, Iudicame Deus: sed pronuntiata Antiphona, Introibo ad Altare Dei, & responso à ministro,*